

Vigy minket a kísértésbe

Egy nap (nem tudom, a kényszervendégeskedés hányadik napján) arra döbbsentem rá, hogy Juci, az életem megmentője, az ég földre szállt angyala satöbbi, satöbbi, erősen kezd idegesíteni. Épp ebédnél ültünk, amikor erre rájöttem, és az egészben az volt a furcsa, hogy abban a pillanatban nem is Jucit figyeltem, hanem a férjét, Jankó doktort. Még pontosabban a tyúkot az asztalon, rozsdás lében. Mert a tyúk csak úgy oda volt téve egy nagy lábasban, ami elég furcsán adta ki magát, ha úgy vesszük, mert különben az asztal egy damaszt volt meg ezüst, középen pedig úgy jó parasztosan, vagy tudom is én hogyan, de imponáló közvetlenül oda volt helyezve a lábas. És Jankó doktor, aki itt emberi magatartásában a lábas közvetlenségét képviselte (bár közvetlenségben kissé a mágneshez hasonlított: vonzott, de maga nem vonzódott, efféle sose hangzott el a szájából: tudja, én úgy érzem), nos a doktor megcélozta a fehérhúst, és ketté akarta szelni, de ez valahogy nem sikerült neki. Keze a vágó mozdulat közben elbizonytalanodott, a kés megállt egy centi mélyen a húsból (mire én önkéntelenül arra gondoltam — mert én egy kissé riongó szellem vagyok —, vajon operáció közben is így áll meg kése egy centire a húsból, és ilyen bizonytalanul hagyja abba a munkát?), amikor azt látom, hogy a finom kéz idegesen megvonaglik, kihúzza a villát a fehérhúsból, beledöfi a felsőcombba, és azt teszi át a tányérjába. Rögtön tudtam, hogy itt a mélyben valami vésszesen nem stimmel, és (mivel én egy magam riogató lélek vagyok) azonnal azt is tudni véltem, hogy a keletkezett hézag velem kapcsolatos. Mert megéreztem, hogy a lábas fölött valami olyasmi történt, amit én nehezen tudnék elviselni, és azt is, hogy innen nekem azonnal el kell tűnnöm. Nem néztem fel, ne vegyék észre, hogy kilestem titkukat, de a feszültség régóta gyűlhetett, mert Juci aztán megszólalt halkán, és azt mondta, hogy a fehérhúst ő a kedves betegnek szánta vacsorára (aki én voltam), és hangjában enyhe fájdalom remegett, mint aki nem tudja túltenni magát a férje figyelmen kívül hagyásán, de akkor én már bizonyos voltam benne, hogy a Jankó doktor kése egy tekintet fulmináns erejétől állt meg a húsból. És ez a dühös tekintet a lábas fölött engem borzalmasan bántott, mert ezek az emberek velem jót tettek, és úgy néz ki, hogy én nekik — hiszem, hogy tudom s akaratomon kívül — rosszat tettem. Két elcsendesült lélek szép szimbiózisába beleloptam egy olyan érzelmi elemet, amin ők már rég túl lehetnek, s ami most már tövisként fog ott maradni közöttük életük végéig. Én ezt nagyon pontosan kiéreztem, bár Jankó doktor nem sokkal később töredelmes hangon bevallotta, hogy Jucinak igaza van, és Balzac úrnak (aki szintén én vagyok)

nagyon jót fog tenni vacsorára a hideg fehérhús. De ez a töredelmes vallo-
más a kéz pillanatnyi, finom vonaglásával olyan nyilvánvaló ellentmondásban
volt, hogy a szívem elszorult, és hirtelen kárhoztatni kezdtem a sorsomat
azért, amiért azelőtt áldottam, márminthogy váratlan és akkor még ijesztően
ismeretlen eredetű rosszsullétemkor a vonaton Juci nővér is jelen volt, akit én
nem ismertem, de aki engem már akkor is figyelhetett, talán sokkal kevésbé
közönyösen, mint az embereket általában; amikor pedig azt látta, hogy el-
sápadok és szemhéjamat elejtem, már mellém is ült. Talán itt követtem el a
hibát, hogy azonnal és minden átmenet nélkül a vállára hajtottam fejeimet, de
a rosszsullétnél is nagyobb volt az ijedelmem, hogy itt vagyok egy átkozott
vonaton, jó háromszáz kilométerre az otthonomtól, és ki vagyok szolgáltatva
a hirtelen rám tört betegségnek. Amikor vállára hajtottam a fejem a gyámol-
talan férfiember ösztönösségével, és éreztem, hogy átkarol, és hallottam a
hangját, bár értelmét ki nem vettem, valamilyes nyugalom szállt meg. Em-
lékszem, hogy megfogtam a kezét, megszorítottam és nem akartam elengedni,
és nem szégyeltem bevallani, hogy végtelen kiszolgáltatottságomban a köny-
nyem is eleredt. De most arra is vissza tudok emlékezni, amit akkor abszolút
nem értelmeztem, mert féltem és fájtam, hogy Juci attól kezdve valahogy
megváltozott. Érdekes: soha nem láttam addig: most mégis ragaszodom ah-
hoz a megézéshez, hogy abban a pillanatban megváltozott. Mert most is érzem
a bőrömnön (a bőrnek is lehet emlékezete), hogy jólesően meleg és puha volt a
teste, pedig pár perccel azelőtt még unott és pedáns deszkának találtam. Arra
is visszaemlékeztem, hogy amikor felemelte a fejeimet, hogy beszéljen velem,
akkor elcsodálkoztam a markáns, hamuszürke arc belső szépségén. Mintha a
hirtelen rám szakadt éjszakában valami enyhe szellő letörölte volna a hamu
porát, s a sötétben sejtelmes-opálosan ütött volna át az élet, a tűz. Valami
ilyesmi él az emlékezetem egy mély és ösztönös, és a központi idegrendszer
sokkos állapotától némileg független zugában, de akkor nem volt idő ezzel
törődnöm, mert elvette eszemet a félelem. Úgy engedelmeskedtem neki, mint a
nő, aki pillanat alatt gyullad életre szóló nagy szerelemre, és képtelen ellen-
állni a férfi ősi és immár törzskönyvezetten bűnös akaratának. Hagytam, hogy
ismerősöket szervezzen a vonaton, akik aztán lesegítettek, és türtem a soka-
dalmat, a csodálkozást és a ciccegést, amikor a mentőautóba bepakoltak.

Végig azt éreztem — ami azonban csak most ért meg bennem —, hogy
nem tudok akarni, nincs miért és nincs mit, és az a másik tud akarni, és ösz-
töneiben tudja: mit, miért. Pedig akkor még nem tudtam Jankó létéről, most
tudok, és mégis az akkori érzésemet ma is jóváhagyom.

Ez az egész pár pillanat alatt állt így össze bennem, attól kezdve, hogy a
kés pengéje megállt a húsban, addig, hogy az ujjak rágörccsölődtek a kés nye-
lére. Bár lehetséges — sőt talán biztos —, hogy ezt a kalandot lelkem mélyén
pont ilyen színezettel, tehát kaland voltában éltem végig, ami ezáltal a lét kü-
lönös rejtelmek közé kerül, mert ez a sajátosan kevert érzélem mégis az a
szalmaszál volt, amibe életöztönöm a veszedelem órájában megkapaszzkodott.
Nemcsak azért szorítottam Juci kezét a mentőautóban is, mert bizonytalan
helyzetemben ő volt a bizonyosság, hanem mert bőre melegében, finom tapin-
tásában, enyhe remegésében választ éreztem, és én a nőt nem szándékosan
provokáltam ki belőle, de örömmel fogadtam el annak jeleként, hogy nem
holmi samaritánus érzelmek pusztá tárgya vagyok csupán. És ez most már
egyre bizonyosabb — mármint, hogy nem pusztá tárgya vagyok —, mert Juci
anyáskodása egyre nyilvánvalóbb, és az is bizonyos, ami végig bennem lap-

pangott. Egymást ajándékoztuk meg akkor az én válságos óráimban — és azután is —, mert ő megajándékozott azzal, ami több volt egyszerű emberbaráti cselekedetnél, és én férfiúi gyámoltalanságom gyereki megnyilvánulásai mögött szintén nyújtottam neki valamit, amiről tudva tudtam, hogy ajándék. És még azzal is áldoztunk, hogy kölcsönösen hunytunk egymásnak, és hunytunk mind a mai napig, amikor már nyilvánvaló, hogy kapcsolatunk más természetű, mint beteg és ápolónő között természetesen lenni szokott. Ez a kapcsolat, amely ím létezik, tele van aljassággal, és ezt nekem kell leginkább tudnom, mert bármennyire mindketten hunytunk, az én hunyásomban több volt a tudatos elem. És ami még külön disznóság, csak az a lábas fölött késsre görcsölődő kéz döbbsentett erre rá, ami aztán félreérthetetlenül jelzi, hogy amit feladtam a hunyáskor, azt emberségnek nevezik. Mert csak annak felismerése térített magamhoz, hogy a harmadik, a férj, ez a bűbájós emberseges ember, aki minden tudatalatti indíték nélkül volt hozzám jó, mindezt átérzi, tudja és végigszenved.

És most már legszívesebben azonnal felállok, veszem a batyumat, s felkapaszkodom az első vonatra. De ezt már azért sem tehettem meg, mert ez a mi kalandunk, a hármunk kalandja — mert ezek szerint Jankó is benne van ebben a buliban — nem az érzelmek felületén zajlott, hanem mélyen, valahol a tudat és az ösztönök határán, és úgy, hogy emberi méltósága feladása nélkül egyikünk sem tudhatta pontosan, hogy az, ami történik, micsoda, mennyiben ösztönök, elfojtások kiélése, kisugárzása, és mennyiben minden áttétel nélküli emberi cselekedet. Talán én tudhattam a leginkább, mert nekem volt kevesebb vesztenivalóm. De úgy a hármunk közötti köztudatban nem lehetett pontosan megmérni Juci anyáskodó kedvességének, az én hálámnak, Jankó doktor férfias felülemelkedésének valódi tartalmát. Ezért nem szakíthattam ki magam durván e lelki ingoványból, és nem mutathattam ki hirtelen csömörömet se. Ezért mondtam halkán és bensőségesen mosolyogva, amit legszívesebben határozottan és elutasítóan mondtam volna, hogy talán már elég erős vagyok és meg tudok állni a magam lábán, amikor Juci az ebéd végeztével megfogta a karomat, és a dohányzóasztalhoz vezetett, szeme melegevel simogatván közben leplezetlenül arcomat. De Juci nem vette észre, hogy bennem valami történt, és ezért tovább játszott a játékot annak a tudatában is, hogy megegyezésünk értelmében délután — ezúttal felment az alvás kötelessége alól, és mikor Jankó bemegy a kórházba — „alaposan kibeszélgetjük magunkat”, aminek az volt az árulkodó eleme, hogy bár elfogadható indokok mögé rejtettük cselekedetünk (most már azt mondom) valódi mozgatóit, a játék konvencionális részét is eltitkoltuk ezúttal a férjtől. És mert nem vette észre, hogy bennem valamilyen törés keletkezett, titkon még a karomat is megszorította, aminek ismét lehetett volna egyszerűen köznapi jelentése is, de hirtelen fellobbant bűntudatom most már egyszerűen nem akarta tudomásul venni a leplező elemeket.

Pusztán az nyugtatott meg valamelyest, hogy Jankón nem tapasztaltam semmiféle változást. Ha a görcsös rándulást a kés nyelén nem veszem észre, talán minden másként alakul, és most nyugodtan szívnam a cigarettámat, amit így is szívok, de amelynek pillanatát távolról sem tudom rangján élvezni. Mert a pillanatnak mindig az ad ízt és zamatot, hogy nyugalom lengi be. A testnek, de főleg a léleknek az a nagy belső csendje, hogy bármi is van, volt vagy lesz, önmagam vagyok és lehetek. (De itt főleg a volt vagy lesz-en van a hangsúly, mert az embernek nincs jelene, csak múltja s jövője van.) Ez a szubjektív jó

érzés most nem akart beállni, hanem olyan volt a hangulatom, mint némely nyári napok, hogy se nem esik, se nem süt, és nem lehet tudni, mit hoznak az elkövetkező percek, derűt-e vagy borút.

Az jutott eszembe, hogy — kettesben maradván — „hazakérezek” Jankótól, hiszen a seb már szépen gyógyul, kibírom az utazást, legfennebb a csomagjaimat postára adatom. De mégsem mertem kimondani a döntő szót, csak általában beszéltem a javulásomról, mert attól tartottam, ha kész tények elé állítom, még kínosabban törnek elő Juciból a felgyülemlett és immár nem is leplezett érzelmek. Mert Juci valahogy elvesztette a nőkben különösen fejlett védekezési ösztönét, nem számol a látszatokkal, illetve, hogy talán azt se vallja be magának, hogy bizonyos látszatokkal csak kellene számolnia. Jankó megelégedését fejezte ki afelett, hogy jobban érzem magam, és mintha belelátott volna a gondolataimba, kijelentette, hogy pár napig még úgysem engedhet el, ami őszintén szólva összezavarta bennem a nagy erőfeszítéssel létrehozott rendet. Mert én úgy éreztem, hogy Jankó örömmel venné, ha gyógyulnának deklarálnám magam, és most még jó érzéssel válnánk el, hogy aztán időnként jó barátokként újra találkozhatunk s nosztalgiába csomagolva viheszük magunkkal az együtt töltött napok — titkos megkönnyebbüléssel elegyes — emlékét. Lehet, ha erőszakoskodom, talán észrevehető-hirtelen enged (bár most már ez se biztos), mert így annak adná tanújelét, amit sejtek, hogy az ember felmenti benne az orvost: elvégre az se jó, ha a jobbára gyógyult beteget erőnek erejével itt tartja. De a részemről való erőszakoskodásra már azért se kerülhetett sor, mivel Juci megérkezett a kávéval, és újra kettőnk közé — talán igazi önmagunk és társaságilény-magunk közé — telepedett.

De én most már tudtam, hogy valamit tennem kell a lelki üdvöm megmentésére, mert egyre fojtogatóbban éreztem, hogy el vagyok adósodva. Adósa vagyok Jankónak és más értelemben Jucinak, és mindkét értelemben és mindenekelőtt magamnak. Mert azt nem felejtetem el, hogy Jankó mit tett érettem, és egyáltalán mit kellett tennie a világért és önmagam emberségéért, hogy mindazt, amit megtett érettem, megtehesse. Hogy ezen a kis vacak, istenverte helyen kórház van, ahol, igaz, nem súlyos műtéteket, de halaszthatatlanul sürgőseket végre lehet hajtani, embereket lehet megmenteni kintól, haláltól. Mert igaz, nekem csak „egyszerű” vakbélgyulladásom volt, de — ahogy a heves rosszullétérzésekből sejteni is lehetett — a bél már átfűrődött, ami elég lett volna arra, hogy valami tudatlan és tehetetlen manusz keze alatt (tragikus hirtelenséggel) kimúljak. Ahogy ezt felidéztem magamban, jött a többi emlék megállíthatatlanul. Az ő jóság nélküli jósága, ahogy negyednap átköltöztetett a lakására, s úgy inspiciált, mintha új kórtermet kapott volna a másik kettő mellé. És az én bizalmatlan idegenkedésem, aminek emberi kíváncsiság volt a magyarázata, mert részéről végképpen nem tudtam, miért teszi, amit tesz. Azt se tudták, ki vagyok, a nevemet is csak a műtét másnapján kérdezték meg, amikor a kórlapra fel kellett írniok (és akkor sem mondott nekik semmit). Ha azt mondom, festő vagyok, abban is megnyugszának, legfennebb Jankó nem Balzacnak, hanem Michelangelónak hív. Mert itt ebben az egészben nem az volt a lényeg, hogy én ki vagyok, hanem hogy ők kik. Nem az, hogy kié a föld, hanem hogy a földnek esőre és éltető napsugarakra van szüksége.

Miközben ez mind így kavargott bennem, és miközben élt a vágy is bennem, hogy valamit tegyek, Juci, aki a tekintetemet kereste és nem találta, így szólott: fáradtnak látszik a kedves beteg... Az is lehet, hogy női ösztöne

megéreztem valamit, ami még bennem alakot sem öltött s amit ma is csak lelki ismeret-furdalásnak nevezhetek, s amelynek kiváltó okát pusztán az orvos kezének görcsös vonaglásában találom meg. Mert hiszen amúgy semmi sem történt. Semmi kimondott nem történt. Csak az évtizedek óta védő és simogató, biztató és anyáskodó asszonyi figyelem fordult el eredeti tárgyától, és fordult azzal szembe egy darab hús erejéig. Ennyi történt. És még az is, hogy az operációt követő éjszaka mellettem virrasztott, és én a szempillák vastag rácsán át figyeltem őt. És időnként különös éberségen kaptam, mert időnként a gondoskodó figyelem és az időtöltő olvasás egyhangú műveletét egy-egy éber pillanat törte meg, amikor a ruháját rendezgette, meg az arca vonásait paszizította előnyösebbre, meg a tekintetét állította sejtelmes mosolygóra. És én figyeltem őt, és a hálámmal, a kézzszorításaimmal vagy a szavaimmal erősítettem benne azt, ami több volt az ápolónő buzgalmánál. Egyszer valami nagyon szépet is mondtam neki, és akkor megcsókolt. Mert azt mondta, olyan szépen tudom kifejezni azt, ami szép és igaz. Azt mondta, itt az ember elszokik a beszédétől, és hozzászokik ahhoz, hogy a keze beszéljen meg a cselekedete, meg az odaadása. És azt is, hogy ő máskor is megvirrad egy-egy beteg ágya mellett, de a szép szó az nagyon hiányzik, meg a szép és igaz érzelem, mert az igaz érzélem benne cseng a szóban, mint ahogy a kristálypohár némissége is benne cseng egy egyszerűnek tűnő ivó alkalmatosságban. És ezért csókol meg. És ezt így bejelentette, lehajolt és ártatlanul a pofacsontom tájkára érintette az ajkát. De én tudtam, hogy az a csók nem oda készült, a bejelentés nem ezért az ártatlan lehetéért pirosította meg az arcát, és talán azt is, hogy ez a bátortalanság biztatásért kiált, és ma, amikor „jól kibeszéljük magunkat”, az ajkak el kell érjék céljukat. És ezért és mindenért, és egyáltalán valami minden képzeletet felülmúlóan hülye beszédbe kezdtem ott a dohányzóasztal mellett, aminek filozófiai mélységet és tanulságközvetítést szántam, és amely körülbelül ilyeneképpen hangzott:

— Igen... fáradós ember vagyok. Nem testileg, nem. A testem külön ügy. A testem nem a lelkemre szabott. A külsőm primán kiadna egy vendéglőst egy ilyen lóhúgszagú kisvárosban. Fejem felett primitív cégtábla állana valami efféle felirattal: Vén diófa, vendéglő, disznótoros vacsorák, saját termésű borok... Vagy nagyszerűen tudnék alakítani mondjuk egy gazdászt, zöld kalapban, lovaglósizmában, bricseszben... Esetleg kellő öltözékben egy vásári kikiáltót is... Ez a test. Munkára, gyúródással, taposással teli küzdelemre termett. Nagy evés, ivásra, rekedtre éneklésre, gáláns kalandokra, verekedésre. Valahogy első látásra — azt hiszem — tekintélyt sugall a külsőm. Reprezentatív kinézetem van. Az emberek rám néznek, és kiérzik belőle a nyers, a szilaj, a dzsentrisen duhaj erőt és erőszakot, életszomjat és kiverekedett hatalmat... Egyszóval mindazt, ami nincs, nem is volt és nem is kell. Mert a lélek egészen más. Tragikusan más. Mint egy szőke, szemüveges, schönggeist agglagényé. Ezüstfejű sétatálcá illik hozzá, történelmi családfa meg öröklött idegbaj. Ezért a test s a lélek e sajátos frigye bennem nem más, mint a természet oly sok hülye tréfái közül az egyik. Nem a legjelentősebb, de kellőképpen stupid... Ezért vagyok én fáradós. Ismerőseim és kartársaim szerint mimóza-lelkű, hisztis pók vagyok, aki csökkent önbecsülését kompenzálja. Ezek számára a testem mentségül szolgál, mert az legalább mosolygatóan hájas...

Itt aztán abbahagytam, mert Juci szólt Jankónak, hogy hívták a kórházba. Jankó átment, és én ott maradtam azzal a hülye vallomással a torkom-

ban. Igaz, őszintén mondtam, amit mondtam, mégis az fájt, hogy hazug. Mert vannak körülmények, melyek az igaz érzelmeket, hiteket és elhatározásokat hazugokká változtatják. És ez olyan volt, mert én éreztem, hogy itt mit várnak tőlem, és azt is, hogy lehetetlen nem azt tennem, amit várnak. Minden perc és pillanat ezt készítette elő. Ahogy megváratott a Jankó távozása után, bár megbeszéljük, hogy a délután a mienk. Ahogy kijött, és elfelejtette, hogy én percekkel azelőtt mit beszéltem. Ahogy járt-kelt a szobában, mindent elkövetve, hogy kérdezzem: mi történt? miért ideges? mi hiányzik egyáltalán magának ebben az életben? („Honnan gondolja, hogy valami hiányzik?”) Mert én látom, hogy a maga életéből valami végzetesen hiányzik... És ahogy húzta maga után a levendulacsikot. Ez mind-mind kihívás volt. Erőszak, amelynek súlya alatt egy schöngelistnak össze kell omlania. Én pedig zavaros érzelmeim és céltalan akarásom nyúgében valami egészen különös pózban ültem még mindig a dohányzóasztalnál. És akkor váratlanul elébem térdelt. Ebben a térdelésben nem villant test, fehérnemű sem villant, mégis volt benne valami kimondhatatlanul mondén pillanat. És aztán felállt, mint aki azt mondja: „még nem”, és így szólt: jöjjön kedvesem, nézze meg a lakást, hisz maga még nem is látta a lakásunkat. És előrement a nappali, az én hallszerűen tágas betegszobám jobbán levő szobába, és kitérte az ajtót. Hálás voltam neki az új helyzetért, amit teremtett s amibe belekerülhettem. Miközben a kitért ajtó felé mentem, még visszaneéztem a nappalira, mint aki valóban még nem is nézte meg amúgy igazából a szobát, amiben jó két hete lakik. Pedig sokszor megállapítottam magamban, hogy kissé időtlenül ódon, zsúfolt és szabályos, és hogy valamilyen furcsa vonással kapcsolódik lakóihoz, akik a mában cselekszenek és valahol a ködös múltban laknak, s az íróról még mindig Balzac jut eszükbe. Bementem a jobb oldali szobába a lakásnézés egyetlen és jól kiválasztott gondjával, csak az ösztöneim figyelmeztettek, hogy e játékba belemenekültem, mert első dolgom volt olyan kijárat után nézni, ahol a kellő pillanatban, a nappaliban váratlanul megjelenő Jankó elől észrevétlenül tűnhetek el. De ajtó nem volt, ellenben Juci teljességgel nyugodt volt, egyáltalán nem látszott rajta a pillanat izgalma. És az is megnyugtató volt, hogy nem csukta be mögöttünk az ajtót, hanem azt mondta: érdekes képek vannak itt, talán azokat nézné meg — és közben önkéntelen mozdulatokkal redőket igazított meg, tárgyakat tolt a helyükre. Néztem az értéktelen olajnyomatokat, s kerestem valami civilizáltabb megjegyzést, aztán megpillantottam három nagyított képet Jankó ágya fölött, és akkor már nem kerestem tovább a civilizált megjegyzést, mert az volt az érzésem, hogy Juci ezekért a képekért hozott ide be. Megálltam a fényképek előtt, amelyek oltárszerűen uralták az angol bútorral zsúfolt szobát. Egy nő volt a nagy képen, akit a sokszoros nagyítás és retusálás túlvilágian elmosódottá tett, arcának vonásai megvastagodtak, a mosoly az ajkán is megvastagodott és gunyorosra torzult. Akkor aztán megkérdeztem — mert itt mindent a számba adtak —: ki e bájos hölgy? Juci épp a vizet cserélte ki a három kép alatti, külön e célra odaállított rengeteg virágvázában, és nagyon el volt foglalva. De én görcsösen ragaszkodtam az alibihez, hogy én képet nézni vagyok itt, és szorgalmasan tovább kérdeztem: és kétoldalt a két gyerek? Juci akkor egészen mellékesen azt felelte, hogy a hölgy Jankó felesége, a gyerekek pedig Jankó gyerekei, és halkán-finoman távozott, mint a sekrestyés, aki nem akarja zavarni a hívó imáját. Mikor visszajött, én épp az utcát bámultam az ablakon keresztül, talán pótfelvilágításokra vártam, de lehet, azt figyeltem, nem bukkan-e fel Jankó a szemközti kórház ka-

pujában, és közben cigarettáztam, és meglepett, amikor a visszatérő Juci megkérdezte: most már érti? Mert nem értettem, sőt őszintén szólva azt sem értettem, hogy mit kell értenem. Akkor leültetett, és megmagyarázta: mindhárom kép meghalt a háborúban. Mikor Jankó hazatért a frontról, ez a három képe maradt róluk a tárcájában. Azokat aztán a megmaradt pénzből megnagyítottatta és bekereteztette. Aztán kijöttek ide ketten, hogy Jankó legyen távol a világtól, ahol addig élt. Ennek már negyedszázada. És így fejezte be: Azóta itt vagyunk, hogy gyógyítsunk, és mindennap friss virágot tegyünk a képek alá...

Igen, hát az a magyarázat sok mindent megértetett velem, és kellőképpen meg is döbbsentett, de valahogy ez az egész, a tisztánlátás meg a gyászos döbbenet nem tudott kibontakozni bennem, mert valami olyasmi sejlett fel bennem időközben, ami előbbi izgalmaimat fokozta és bizonyos félelemmel is eltöltött. Az az érzés hatalmasodott el bennem, hogy Juci képleleplezésének elsősorban a kettőnk közötti drámában van döntő funkciója és a végkifejletet hivatott elősegíteni. Kimondatlan, de elég átlátszóan bizonyos erkölcsi alapot teremt a cselekmény bizonyos alakulása számára. Felmentést ad vagy indítóerőt, vagy az isten tudja még mit, mert már nem nagyon figyeltem Juci szavaira, mert már lélekben elkövettem azt a bűnt, amit im a körülmények kényszerítő hatására végül is csak el kell követnem.

Időközben visszamentünk a nappaliba, ahol Jankóról beszélt, s ahol én azt figyeltem, mikor ad le megint valami olyan jelt, amiből értenem kell. De ő most csak Jankóról beszélt, az ő hősi küzdelméről a kórházért. Hogyan járta ki az alapokat, hogyan szerzett különböző kórházaktól maradék műszereket, hogyan küzdött meg a lakosok s a hatóságok ellenállásával satöbbi. Mindebből érthető lett számomra Jankó doktor élete a házi oltár és a kórház között, derűs közönye a világ egyéb természetű dolgai iránt, és az is: esténként mért zárkózik be a szobájába, mint valami szerzetes, aki életének lényegét a cellájában éli le. Lassan minden érthetővé vált, bár kissé mellékesen, mert közben egyébbel voltam elfoglalva, de végül is újra rend lett. Tudtam: a párhuzamosok a végtelenben sohasem találkoznak, csak a görbék. És én Jucit azért most már felmentettem, csak még magamat nem tudtam egészen felmenteni. És mikor később Juci beszaladt a kórházba, rögtön és pánikszerűen visszabújtam az ágyamba, hogy ne kelljen gondolkoznom, és ne keressek okot arra, hogy a magam gyengeségét másra fogjam. Arra ébredtem fel, hogy költenek, hogy Juci bejelenti: mindketten lefeküdtek, az ételtem az asztalon van egy szalvéta alatt. Aztán azt mondta, hogy: „aludjon jól, kedvesem”, amiben én kevéske gúnyt fedeztem fel, de lehet, hogy csak keserűség volt.

Magamra maradtam, de nem tudtam többé gondolkozni. Zsigereim uralták a tudatomat, és önkéntelenül csak a zajokra figyeltem. Aztán mikor minden elcsendesedett, a ház is meg az utca is, halkán felkeltem az ágyból, s mint aki titkos parancsnak enged, elindultam Juci ajtaja felé. Halkan nyomtam le a kilincset, s pillanatok alatt ott álltam a sötét szobában elszántan, remegve és azzal a titkos reménnyel lelkelem mélyén, hogy csak lesz valahogy...

Juci nem mozdult. Hirtelen belém állt a frász, hogy hátha alszik (még inkább, hogy félreismertem a helyzetet), hogy hirtelen felébred és kiabálni kezd. De a rövid csendet követően csak megmozdult, hallottam, hogy felkel az ágyból és felkattintja a villanykapcsolót. A szoba nagy csillárja gyúlt ki, amely olyan éles fénnel világította meg a színteret, mint valami e célra gondosan beirányzott színházi reflektor. A fényzuhatagtól és az izgalomtól kábán álltam

a szoba közepén, és csak azok az ideggócaim működtek, amelyeket nem vett igénybe a nagy lelki erőfeszítés. Ezért aztán csak teljesen mellékes megfigyelések hatoltak az agyamba, amelyeket nem voltam képes megérteni. Mert: miért gyűjtotta meg Juci a nagy csillárt, mikor az ágya fölött olvasólámpa van, az éjjeliszekrényen pedig színes emyőjű másik? És miért kelt ki az ágyból? És miért e boldog mosoly az ajkán, mintha gyereke első lépéteit figyelné nagy, boldog áhítattal? És hogy jön össze az áhítattal a teljességgel áttetsző hálóing, amely lágy és finom vonalakat kölcsönöz a már nem éppen fiatal testnek? És hátul, a falon, az álló Juci feje fölött mit keres egy ugyanolyan nagyított kép férfiban? Meg virág meg örökmécses?

És akkor Juci elindult felém, és én kétségbeesetten erőlködtem, hogy ne értek semmit, ne is lássak semmit, és ne is érezzek, ha van rá egy mód.

Akkor Juci meleg, bensőséges, anyásan figyelmes hangján megszólalt, és az volt a furcsa, hogy remegett a hangja, mégis tökéletesen logikus volt, amit mondott, mintha előre betanulta volna.

— Kedvesem... ugye nem adtam altatót, és nem tud elaludni... Látja, milyen figyelmetlen számár vagyok...

És akkor egész közel jött hozzám és a markomba nyomta az altatólabdacot, ami egész különös módon már a kezében volt, mintha azzal feküdt volna le. Aztán átfogta a derekam, miközben mellének puhasága a karomat érintette, és kedvesen és finoman, de pillanatig sem lemondóan vagy szomorúan, hanem ellenkezőleg, valami különösen boldog és derűs mosollyal az ajkán az ajtó felé vezetett...

Másnap csak az ebédnél találkoztunk, és én kávézás közben bejelentettem, hogy elég erősnek érzem magam, és hazamegyek. Jankó keze megállt a levegőben, lopva a feleségére pillantott, és halkán beleegyezését adta. Juci behívatta a kórházi szolgát, postára adatta a csomagjaimat, és nem sokkal később el is indultunk az állomásra. Aztán míg Jankó a főnökkel tárgyalt egy jó hely érdekében számomra, Juci megfogta a kezemet, és halk, bársonyos hangon ennyit mondott: sohasem fogjuk elfelejteni... És szemében nagy, higgadt boldogság lakott.

HORVATH DEZSŐ: TAKARÓ